

Mirjana Škunca

SKLADATELJ IVO PARAĆ (1890-1954)

Povodom 100. obljetnice rođenja

UDK: 78:929 Parać, I.
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 10. III. 1990.

Mirjana Škunca
Filozofski fakultet, Zadar
OOUR Split za prirodoslovno-matematičke
znanosti i odgojna područja
58000 Split, YU
Nikole Tesle 12

Ivo Parać je jedan od najzanimljivijih predstavnika hrvatske glazbene Moderne. No osebujna novost i zahtjevnost njegova glazbena govora romantičara s profinjenim smislom za zvukovni kolorizam i ekspresiju bile su (uz nesretni sklop političkih i društvenih okolnosti u kojima se razvijao i djelovao) prepreka njegovoj glazbi na putu do izvođača i slušalaca. Cilj ovog članka je da upućujući u život i glazbeni opus Ive Paraća u povodu 100. obljetnice njegova rođenja podsjeti na ovog nedovoljno poznatog i stoga zapostavljenog autora i tako doprinese njegovoj punoj i pravoj afirmaciji.

Na razmeđu dvaju stoljeća, u razdoblju kada je glazbena Evropa vođena romantičarskom težnjom za novim zvukovnim mogućnostima stigla impresio- nizmom do granica tonalitetonosti i kada u zamahu oslobođene osjećajnosti, slobodnog viđenja i izražavanja vlastitog doživljaja svijeta traži nove putove, u našim zemljama se još s puno oduševljenja kroči utabanim stazama. Skladatelji na jugoslavenskim prostorima gotovo bez iznimke prolaze uobičajeni praksom potvrđeni prirodni put postupnog razvoja umjetničkog izraza većine malih naroda koji su stekavši u drugoj polovini prošlog stoljeća političku i ekonomsku samostalnost prikupljali samopouzdanje i snage za afirmaciju raznovrsnim oblicima kulturne i umjetničke nadgradnje pa tako i glazbene umjetnosti. Oslanjanje na folklor u umjetničkom stvaranju odnosno nacionalni smjer u umjetnosti u razdoblju između dva svjetska rata je omogućio preskakanje stilskog raskoraka u razvoju njihove glazbene kulture. Pristižući na taj način u pogledu izražajnih sredstava matični tok razvoja evropske glazbe toga doba

postajali su oni i ostali u njemu prepoznatljivi osebujnošću folklorne tradicije koju su skladatelji prenosili u svoja djela bilo citiranjem ili da su se pri stvaranju folklorom samo nadahnjivali. Hrvatska je tada provincija evropskih glazbenih zbivanja a Split je u njoj periferno kulturno žarište koje po uzoru na svoje veliko susjedstvo stvara koliko mu to prilike i mogućnosti dopuštaju potrebnu klimu i uvjete za život i razvoj umjetnosti, a zahvaljujući nekolicini nadarenih glazbenih stvaralaca kakvi su Josip Hatze (1879-1959) i Ivo Parać (1890-1954) te Jakov Gotovac (1895-1982) i Ivo Tijardović (1895-1976) daje već i značajan doprinos općem napretku glazbene umjetnosti u nas.

Rođeni približno u isto vrijeme, u posljednja dva desetljeća prošlog stoljeća, rasli su u sličnim uvjetima i kretali se u svom umjetničkom razvoju istim smjerom dajući postupno kasnoromantičarskom stilskom izrazu nacionalno obilježje. No na tom putu nisu svi stigli jednako daleko. Dok Gotovac i Tijardović već pripadaju prvim našim glazbenim stvaraocima izrazito nacionalnog određenja, Hatze i Parać su načinom osjećanja i izražajnim sredstvima kasni romantičari kojima je nacionalni glazbeni izraz postao preokupacija u kasnijem životnom i stvaralačkom periodu. Glazbena djela s obilježjima folkloru su u njih najčešće ipak više rezultat velikog htijenja negoli plod spontanog govora jezikom kojega duhom a ne samo riječima suvereno vladaju. U tom pogledu oni su utirali put kojim će neometano i manje opterećeno kročiti sljedeća generacija.

Posebno je zanimljiv odnos između posljednje dvojice umjetnika. Bili su lirici, jednakih interesa i sklonosti u izboru područja svog umjetničkog izraza, za neka su svoja djela odabrali čak potpuno identične sadržaje a ipak su ostali sugrađani i suvremenici koji nikada nisu postali i suradnici. Nisu ni danas jednako prisutni u glazbenoj javnosti. Za razliku od cijenjenog i izvođenog Hatzea o Paraću je pisano¹⁾ ali je gotovo potpuno zaboravljen iako to po višestrukosti stvaralačkih htijenja - glazbenih i pjesničkih - te po vrijednosti svojih ostvarenja nije zaslužio.

Rođen je 24. lipnja 1890. g. u trgovačkoj obitelji koja potječe iz Solina. No za razliku od brojnih obitelji istog prezimena koje su živjele u Solinu i Splitu ovaj je ogranak Paraća bio privržen talijanskoj kulturi i talijanskom jeziku. U kući se govorilo talijanski, njegovala se ljubav i poštovanje prema talijanskoj umjetnosti i Paraćev otac je tako već inercijom takve obiteljske orijentacije pripadao stranci autonomaša koja se, poticana reakcionarnim pobudama susjedne Italije, suprotstavljala stranci narodnjaka i izjasnila za autonomiju Dalmacije protiveći se njenom ujedinjenju sa sjevernom Hrvatskom i Slavonijom u jedinstvenu društveno-političku i gospodarsku cjelinu. Inače je Antun Parać bio osebujan čovjek. Zaljubljen u prirodu, obrazovan, sklon čitanju, razmišljanju i pisanju, on je prema svemu sudeći pogrešno odabrao životni poziv. Bio je trgovac bez trgovačkog duha i poslovnog smisla te zbog toga često ovisan o posudbama dok ga lihvarske kamate nisu potpuno onemogućile i pojele mu imovinu. Vjerojatno je s njegovim sklonostima i pod njegovim okriljem i sin mu Ivo od malih nogu zavolio knjigu i književnost. Iako je s obzirom na ovakvu narav

